

Finanční arbitr

Legerova 1581/69, 110 00 Praha 1 – Nové Město
tel. 257 042 094, ID datové schránky: qr9ab9x
e-mail: arbitr@finarbitr.cz
www.financniarbitr.cz

Evidenční číslo: FA/18876/2016
Spisová značka (uvádějte vždy v korespondenci): FA/SU/204/2014

Rozhodnutí o námitkách

Finanční arbitř příslušný k rozhodování sporů podle § 1 odst. 1 zákona č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o finančním arbitrovi“), rozhodl v řízení zahájeném dne 12. 5. 2014 na návrh navrhovatelky ■, zastoupené na základě plné moci ze dne 1. 8. 2016 Mgr. Petrem Němcem, advokátem, ev. č. ČAK 16405, se sídlem Mendíků 1396/9, 140 00 Praha 4 (dále jen „Navrhovatel“), proti společnosti ESSOX s. r. o., IČO 26764652, se sídlem Senovážné nám. 231/7, 370 21 České Budějovice, zapsané v obchodním rejstříku vedeném Krajským soudem v Českých Budějovicích, sp. zn. C 12814, zastoupené na základě plné moci ze dne 3. 6. 2014 JUDr. Luděkem Chvostou, advokátem ev. č. ČAK 02911, White & Case (Europe), LLP, se sídlem Na Příkopě 14, 110 00 Praha 1 (dále jen „Instituce“), a vedeném podle zákona o finančním arbitrovi a zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „správní řád“), ve věci určení, že smlouva o úvěru č. ■ ze dne 17. 5. 2013 je neplatná, o vrácení poplatku za sjednání úvěrové smlouvy a úročení úvěru ve výši diskontní sazby platné v den uzavření smlouvy o úvěru, jakož i o vrácení rozdílu mezi již zaplacenými smluvními úroky z úvěru a úroky ve výši diskontní sazby, o námitkách Instituce ze dne 1. 7. 2016, evid. č. FA/15546/2016, proti nálezů finančního arbitra ze dne 20. 6. 2016, evid. č. FA/11350/2016, ve znění opravného usnesení ze dne 22. 6. 2016, evid. č. FA/11395/2016, takto:

Námitky Instituce, společnosti ESSOX s. r. o., IČO 26764652, se sídlem Senovážné nám. 231/7, 370 21 České Budějovice, ze dne 1. 7. 2016, evid. č. FA/15546/2016, se zamítají a nález finančního arbitra ze dne 20. 6. 2016, evid. č. FA/11350/2016, ve znění opravného usnesení ze dne 22. 6. 2016, evid. č. FA/11395/2016, se podle ustanovení § 16 odst. 2 zákona potvrzuje.

O d ů v o d n ě n í :

1 Řízení o návrhu

Navrhovatel se domáhá určení neplatnosti smlouvy o úvěru č. ■, kterou s Institucí uzavřel dne 17. 5. 2013 (dále jen „Smlouva o úvěru“), a dále vrácení poplatku za uzavření Smlouvy o úvěru ve výši 57.465 Kč (dále jen „Poplatek za uzavření smlouvy“), úročení úvěru ve výši diskontní sazby platné v den uzavření Smlouvy o úvěru a vrácení rozdílu mezi smluvní úrokovou sazbou a diskontní sazbou České národní banky.

Navrhovatel svůj nárok odůvodňuje nesprávným uvedením roční procentní sazby nákladů (dále jen „RPSN“) ve Smlouvě o úvěru a aplikací sankce podle § 8 písm. b) zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru, ve znění účinném v době uzavření Smlouvy o úvěru (dále jen „zákon o spotřebitelském úvěru“). Instituce jakékoli pochybení a sankci odmítá.

Finanční arbitr zjistil, že se Navrhovatel zavázal uhradit Instituci Poplatek za uzavření smlouvy jako „*administrativní poplatek společnosti (rozuměj Instituce) za sjednání/uzavření smlouvy*“ [viz článek „*I. Společná ustanovení pro úvěr a úvěrový rámec*“ odst. 9 „*Pojmosloví*“ Obchodních podmínek Smlouvy o úvěru a Smlouvy o poskytnutí úvěrového rámce společnosti ESSOX s. r. o. č. ■ ze dne 10. 4. 2012 (dále jen „*Obchodní podmínky*“)].

Finanční arbitr dále zjistil, že Navrhovatel Poplatek za uzavření smlouvy nehradil z vlastních zdrojů a Instituce mu na něj poskytla úvěr, když podle téhož článku Obchodních podmínek „*je jeho výše (rozuměj úvěru) stanovena jako součet rozdílu mezi pořizovací cenou a přímou platbou a poplatkem za sjednání smlouvy (rozuměj Poplatkem za uzavření smlouvy)*“. Finanční arbitr zjistil, že Poplatek za uzavření smlouvy byl splatný ihned v plné výši, Navrhovatel ho proto nehradil průběžně v jednotlivých splátkách. Navrhovatel v jednotlivých splátkách úvěru splácel pouze jistinu úvěru sestávající jak z úvěru na nákup vozidla, tak z úvěru na zaplacení Poplatku za uzavření smlouvy (vedle sjednaného úroku).

Finanční arbitr provedl kontrolní výpočet RPSN a zjistil, že Instituce Poplatek za uzavření smlouvy nesprávně zohlednila ve výpočtu RPSN, když jej nezapočetla jako náklad na úvěr, který Navrhovatel okamžitě uhradil. Instituce pak v návaznosti na nesprávný výpočet uvedla ve Smlouvě o úvěru chybnou hodnotu RPSN, a tím porušila povinnost uloženou jí v § 6 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru, a to zajistit, aby ve Smlouvě o úvěru byly „*informace stanovené v příloze č. 3 k tomuto zákonu (rozuměj zákonu o spotřebitelském úvěru) uvedené jasným, výstižným a zřetelným způsobem*“.

Zákon o spotřebitelském úvěru s porušením povinnosti uložené v § 6 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru spojuje mimo jiné soukromoprávní sankci úročení úvěru namísto sjednané úrokové sazby ve výši diskontní sazby platné v době uzavření smlouvy, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr, uveřejněné Českou národní bankou za současného zneplatnění veškerých ujednání o jiných platbách na spotřebitelský úvěr.

Finanční arbitr v souladu s ustanovením § 15 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi svým nálezem návrhu Navrhovatele částečně vyhověl, když určil, že úvěr se pokládá od počátku za úročený ve výši diskontní sazby České národní banky platné v době uzavření Smlouvy o úvěru (0,25 % p. a.) a že ujednání o jiných platbách na úvěr jsou neplatná. Finanční arbitr zároveň uložil Instituci povinnost vydat Navrhovateli bezdůvodné obohacení spočívající v Navrhovatelem zaplacených platbách na úrocích v částce přesahující výši diskontní sazby a na jiných platbách na úvěr (Poplatek za uzavření smlouvy). V části týkající se určení, že Smlouva o úvěru jako celek je neplatná, finanční arbitr návrh Navrhovatele zamítl. Finanční arbitr současně Instituci uložil podle § 17a zákona o finančním arbitrovi sankci v zákonem stanovené výši.

4 Námítky Instituce proti napadenému nálezu

Instituce podala proti nálezu, resp. do výroku II., III. a IV. nálezu, námítky, které ve značné míře kopírují vyjádření Instituce doručená finančnímu arbitrovi již v době před vydáním nálezu. Instituce má za to, že napadený nález je nesprávný, neboť nemá oporu v provedeném dokazování a není v souladu s platnými právními předpisy. Instituce navrhuje, aby finanční arbitr nález změnil tak, že se návrh Navrhovatele v celém rozsahu zamítá.

Instituce zdůrazňuje, že všechna rozhodnutí soudů, které v obdobných věcech dosud rozhodovaly a jejichž rozsudky Instituce finančnímu arbitrovi dosud předložila, vyznívají ve prospěch Instituce. Finanční arbitr tím, že se neztotožnil s argumentací těchto soudů, narušil princip právní jistoty. Jednotlivé soudy pak postupovaly rovněž v souladu s rozsudkem Soudního dvora Evropské unie ze dne 21. 4. 2016, ve věci C-377/14, Ernst Georg Radlinger a Helena Radlingerová v. FINWAY a. s., neboť shledaly-li, že k porušení informační povinnosti nedošlo, nemohly aplikovat sankci.

Instituce cituje z rozsudku Okresního soudu v Českých Budějovicích ze dne 18. 5. 2016, sp. zn. 17 C 345/2015 (dále jen „rozsudek Okresního soudu v Českých Budějovicích“), kterým tento soud zrušil rozhodnutí finančního arbitra v obdobné věci, resp. jej nahradil vlastním rozhodnutím, ve kterém návrh navrhovatele zamítl. Z citací vyplývá, že soud dovedl, že sankci obsaženou v ustanovení § 8 písm. b) zákona o spotřebitelském úvěru nelze aplikovat mechanicky, vždy je třeba vážit intenzitu porušení postihované povinnosti (zda věřitel využil jeden z možných výpočtů RPSN, zda měl spotřebitel jasnou informaci o tom, kolik si půjčí, kolik bude splácet a v kolika splátkách a zda je poplatek za uzavření smlouvy nucen platit odděleně nebo je součástí úvěru atp.), stejně tak soud vyzdvihl princip autonomie vůle s tím, že spotřebitel by těžko uzavřel úvěrovou smlouvu, o které by se domníval, že je pro něj nevýhodná.

4.1 Poplatek za uzavření smlouvy

K věci samé Instituce zejména namítá, že primárním účelem financování sice byl nákup motorového vozidla, avšak nebyl účelem výlučným, jak se snaží dovodit finanční arbitr. Poskytnutí úvěru rovněž na zaplacení Poplatku za uzavření smlouvy, na jehož úhradu nemá dlužník peněžní prostředky z vlastních zdrojů, není ani zakázáno, ani to není nepřipustné, naopak má výslovnou oporu přímo v úvěrové dokumentaci.

Instituce v této souvislosti poukazuje na čl. III. písm. A) bod 1 Obchodních podmínek, který dokládá, že Navrhovatel vyslovil souhlas s tím, aby celá částka úvěru, tedy nejen částka spočívající v doplatku kupní ceny vozidla, ale i v Poplatku za uzavření smlouvy, byla Institucí vyplacena přímo dodavateli vozidla společnosti ■ (poznámka finančního arbitra – nyní ■), t.č. ■ (dále jen „Prodávající“).

Instituce pak v souladu se Smlouvou o úvěru vyplatila Prodávajícímu peněžní prostředky ve výši odpovídající jak doplatku kupní ceny vozidla, tak Poplatku za uzavření smlouvy. Instituce tak sice učinila ve dvou samostatných platbách ve výši 164.187 Kč a ve výši 57.465 Kč, to však nic nemění na závěru, že Navrhovatel *„poskytla úvěr ve sjednané výši způsobem mezi smluvními stranami sjednaným, tedy k rukám dodavatele předmětu financování specifikovaného ve Smlouvě“*. Instituce dále dovozuje, že částku odpovídající Poplatku za uzavření smlouvy lze *„podřadit pod nákup předmětu financování – bez uvedeného by k nákupu, resp. prodeji Vozidla nedošlo“*.

Skutečnost, že Instituce část úvěru odpovídající výši Poplatku za uzavření smlouvy vyplatila Prodávajícímu a tuto částku si neoponechala, jak v napadeném nálezu uvádí finanční arbitr, Instituce prokazuje příslušným daňovým dokladem a výpisem z bankovního účtu. Tato skutečnost pak musí být finančnímu arbitrovi známa rovněž z jeho úřední činnosti (jiných řízení vedených proti Instituci).

4.2 Hodnota RPSN a její výpočet; sankce podle § 8 písm. b) zákona o spotřebitelském úvěru

Instituce připomíná, že Ústavní soud České republiky *„netoleruje orgánům veřejné moci a především obecným soudům přehnaně formalistický postup za použití v podstatě sofistikovaného odůvodnění zřejmé nespravedlnosti“* a uvádí, že finanční arbitr v napadeném nálezu přiznal oporu šikanóznímu jednání spotřebitele vůči věřitelí. Instituce v námitkách akcentuje především fakt, že Navrhovatel uzavřel Smlouvu o úvěru dobrovolně a následně ji plnil, jeho současné jednání je proto jednáním v rozporu s dobrými mravy.

Instituce namítá, že se finanční arbitr upnul na hodnotu RPSN bez ohledu na její význam pro spotřebitele v reálném životě, ačkoli se, jak prokázaly rovněž Institucí předložené znalecké posudky, dá s její výší „do jisté míry uměle manipulovat a výsledné číslo tak zkreslit“. Finanční arbitr měl proto v řízení prokázat, zda hodnota RPSN vůbec byla pro Navrhovatele důvodem pro využití nabídky Instituce. Neučinil-li tak, „zatížil řízení vadou, která má za následek nezákonnost vydaného Nálezu“.

Instituce v napadeném nálezu postrádá střízlivé a citlivé posouzení celé věci, při použití *common sense*, resp. zohlednění, jak umělý a nesmyslný důraz se klade na hodnotu RPSN, a „*implicitní materiální korektiv při posouzení splnění podmínek pro nutnost aplikace sankce*“. Ve vztahu k aplikované sankci podle ustanovení § 8 písm. b) zákona o spotřebitelském úvěru Instituce postrádá její diferenciaci co do subjektu, okolností a intenzity porušení a posouzení relevance těchto skutečností pro uložení sankce a/nebo její výše. Finanční arbitr podle Instituce zcela pominul již zmiňované materiální pojetí a „*hledání spravedlivého uspořádání právních vztahů*“, když zcela formalisticky a bezmyšlenkovitě aplikoval sankci bez bližšího zkoumání podmínek pro její použití.

Instituce je toho názoru, že výklad ustanovení § 8 písm. b) zákona o spotřebitelském úvěru v napadeném nálezu je „*absurdní, nesystematický a nelogický*“, navíc v situaci, kdy „*regulátor dotčeného trhu utvrzuje takřka tři roky jednotlivé subjekty v tom, že postupují správně, když jim jiný orgán státu ohledně téhož zpětně sdělí, že celou dobu údajně Zákon (rozuměj zákon o spotřebitelském úvěru) porušovaly*“. Instituce tak odmítá, že by nejednala s odbornou péčí, když ve vztahu ke způsobu výpočtu RPSN neměla žádné jasné vodítko, jak postupovat, nebyla vydána „*žádná oficiální metodika, přijatá a publikovaná ústředním orgánem dozoru pro potřeby subjektů působících na území České republiky*“.

Co do výpočtu RPSN provedeného Institucí, Instituce „*trvá na svém stanovisku vyjádřeném v průběhu řízení, totiž že z její strany k žádnému pochybení nedošlo*“. Instituce je přesvědčena, že postupovala striktně podle rovnice uvedené v zákoně o spotřebitelském úvěru, která dvojnásobně započítává Poplatek za uzavření smlouvy na své pravé straně ani neumožňuje. Pokud znění zákona, resp. tato rovnice, umožňuje více interpretací, nemůže jít tato skutečnost k tíži Instituce.

Instituce rozporuje argumentaci finančního arbitra rozhodnutím Městského soudu v Praze ze dne 25. 6. 2013, sp. zn. 8 A 212/2010, který se vyslovil k nemožnosti splnění informační povinnosti uvedením nesprávného údaje.

Instituce připomíná, že kromě pravidelných měsíčních splátek (60 x 6.192,- Kč) „*Navrhovatel žádné další reálné platby Instituci v souvislosti s úvěrem neplatí*“. Výpočet provedený finančním arbitrem, resp. jeho dosazování do vzorce RPSN, je proto způsobilé spotřebitele zmást, neboť „*údaj o celkové částce splatné spotřebitelem [se] jeví bez opodstatnění vyšší*“, a to vždy právě o Poplatek za uzavření smlouvy. Instituce je toho názoru, že absurdní výklad zákona nemůže být nikdy správný.

Instituce opakuje, že jí v důsledku jejího způsobu výpočtu RPSN, odlišného od výpočtu prosazovaného finančním arbitrem, nevznikl žádný neoprávněný prospěch, Navrhovatel ani netvrdil ani nedokazoval, že by utrpěl v této souvislosti újmu.

4.3 Ostatní námítky Instituce, zejména proti procesnímu postupu finančního arbitra

Instituce se znovu dovolává protiústavnosti sankce a kritizuje finančního arbitra, že nepodrobil ustanovení § 8 písm. b) zákona o spotřebitelském úvěru testu ústavnosti a že řádně neodůvodnil, z jakého důvodu není legitimován k podání návrhu podle ustanovení § 64 odst. 3 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“).

Instituce má za to, že i na „kvazisoudní orgán“, kterým je finanční arbitr, je nutno nahlížet jako na „soud“ ve smyslu článku 95 odst. 2 zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění

pozdějších ústavních zákonů (dále jen „Ústava“), a ustanovení § 64 odst. 3 zákona o Ústavním soudu. InSTITUTE v napadeném nálezu postrádá logický test, na jehož základě by finanční arbitr vyloučil, že není „soudem“ ve smyslu výše citovaných ustanovení, to vše za situace, kdy finanční arbitr „*byl přímo zřízen k tomu, aby – vedle soudů, na stejné úrovni – poskytoval efektivní ochranu (základním) právům fyzických a právnických osob*“.

InSTITUTE napadá tvrzení finančního arbitra o tom, že rozhoduje nestranně a spravedlivě, neboť finanční arbitr naopak na svých webových stránkách uveřejnil „*návod... jak mají spotřebitelé proti poskytovatelům spotřebitelských úvěrů ideálně postupovat*“. Finanční arbitr se tak podle názoru InSTITUTE stylizuje do bezplatného právního zástupce spotřebitelů, když se zhostil komplexní obrany Navrhovatele, který kromě obecného návrhu na zahájení řízení nemusel jakkoli reagovat na rozsáhlá podání InSTITUTE. InSTITUTE je přesvědčena, že v řízení spolurozhodovala osoba, konkrétně zástupce finančního arbitra Mgr. Lukáš Vacek, která stála u zrodu zákona o spotřebitelském úvěru a která nemá zájem na označení nekvalitně zpracované právní úpravy za nedostačující nebo dokonce protiústavní.

InSTITUTE napadá skutečnost, že finanční arbitr dosud nerozhodl o odvolání InSTITUTE proti usnesení finančního arbitra ze dne 15. 10. 2014, evid. č. FA/8309/2014 (dále jen „usnesení o koncentraci řízení“). Prodloužením lhůty pro vyjádření nemohl finanční arbitr zhojit protiprávní stav, který „*uplatněním institutu koncentrace řízení Arbitr přivodil*“. InSTITUTE má za to, že každé rozhodnutí orgánu veřejné moci musí být náležitě a podrobně odůvodněno, což se však v posuzovaném případě nestalo, když „*stručnou zmínku ohledně odvolání proti koncentraci řízení, učiněnou v Nálezu na straně 49, za náležitě a podrobně odůvodněné rozhodnutí (rozuměj o odvolání InSTITUTE) objektivně považovat nelze*“. InSTITUTE v tomto nekonání finančního arbitra spatřuje nepřípustný zásah do ústavně zaručených práv.

Ačkoli InSTITUTE předložila několik znaleckých posudků obsahujících názory renomovaných odborníků, finanční arbitr jejich závěry odmítl s tím, že jsou založeny na nepřesných předpokladech týkajících se způsobu a výše čerpání úvěru a placení Poplatku za uzavření smlouvy. Podle InSTITUTE je nemožné, aby všechny posudky, které se pochopitelně svými přístupy k dané problematice liší, měly stejné nedostatky, jak generalizoval finanční arbitr. Jelikož znalci dospěli k obdobným závěrům svědčícím o správnosti postupu InSTITUTE, měl k nim finanční arbitr přihlédnout nebo v napadeném nálezu provést dostatečně podrobný rozbor, proč tyto závěry nelze přijmout.

„*Arbitr má povinnost hodnotit důkaz posudkem jako každý jiný důkaz – tam, kde se chce při hodnocení výsledků řízení odchýlit od výsledku tohoto důkazu, musí svůj postup přesvědčivě odůvodnit.*“ Vypořádání finančního arbitra s těmito důkazy proto InSTITUTE považuje za nedostačující a nález je z tohoto důvodu nepřezkoumatelný.

Navíc, pokud finanční arbitr nesouhlasil se závěry uvedenými v posudcích, které předložila InSTITUTE, měl si nechat zpracovat posudek vlastní, nikoli sám provést výklad a aplikaci „*složitých matematických vzorců*“. InSTITUTE rovněž zdůrazňuje, že jeden z posudků „*byl zpracován se znaleckou doložkou podle ustanovení § 127a občanského soudního řádu, což znamená, že jeho důkazní hodnota je ještě vyšší*“.

5 Rozsudky opatřené finančním arbitrem

Finanční arbitr si v průběhu řízení k námitkám InSTITUTE opatřil následující rozsudky obecných soudů:

- a) rozsudek Okresního soudu v Českých Budějovicích ze dne 18. 5. 2016, sp. zn. 17 C 345/2015;
- b) rozsudek Okresního soudu v Českých Budějovicích ze dne 15. 7. 2016, sp. zn. 21 C 173/2016.

6 Vyjádření Navrhovatele k námitkám

Navrhovatel považuje nálezy finančního arbitra za správné a navrhuje, aby finanční arbitr námitky Instituce zamítl a napadený nálezy potvrdil. Navrhovatel má za to, že se Instituce dalším předkládáním námitek snaží jen protahovat řízení.

7 Řízení o námitkách

Finanční arbitr podle § 12 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi rozhoduje podle svého nejlepšího vědomí a svědomí, nestranně, spravedlivě a bez průtahů a pouze na základě skutečností zjištěných v souladu se zákonem o finančním arbitrovi a zvláštními právními předpisy. Ustanovení § 16 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi dává stranám sporu právo podat proti nálezu finančního arbitra odůvodněné námitky, a to v zákonem stanovené lhůtě 15 dnů ode dne doručení písemného vyhotovení nálezu. Včasné podané námitky mají odkladný účinek. Podle § 16 odst. 2 zákona o finančním arbitrovi rozhoduje o námitkách rovněž finanční arbitr, který nálezy potvrdí nebo změní. Jelikož zákon o finančním arbitrovi upravuje náležitosti námitek a zásady řízení o námitkách pouze částečně, postupuje finanční arbitr podle těch ustanovení správního řádu, která upravují odvolání jako řádný opravný prostředek a průběh odvolacího řízení (srov. ustanovení § 24 zákona o finančním arbitrovi ve spojení s § 81 a n. a § 141 odst. 9 správního řádu).

Finanční arbitr posoudil námitky Instituce jako přípustné odůvodněné námitky ve smyslu ustanovení § 16 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi ve spojení s § 81, 82 a 83 správního řádu. Finanční arbitr proto přezkoumal soulad napadeného nálezu a řízení, které vydání nálezu předcházelo, s právními předpisy, správnost napadeného nálezu pak přezkoumal v rozsahu námitek Instituce (srov. ustanovení § 141 odst. 9 správního řádu).

7.1 *Poplatek za uzavření smlouvy*

Finanční arbitr v napadeném nálezu neučinil závěr, že je snad zakázáno poskytnout dlužníkovi úvěr na poplatek, který dlužník musí za poskytnutí úvěru zaplatit a nemá na jeho úhradu disponibilní peněžní prostředky. Finanční arbitr pouze konstatoval, že smluvní dokumentace by takový způsob financování měla výslovně bez jakýchkoli pochybností srozumitelně a určitě zachytit, obzvláště, je-li dlužníkem spotřebitel a smluvní dokumentace byla předem vyhotovena věřitelem jako profesionálem.

Finanční arbitr zjistil, že Navrhovatel se o existenci Poplatku za uzavření smlouvy dozvídá sice přímo ve Smlouvě o úvěru v části označené jako „FINANCOVÁNÍ“, avšak nikoliv v podobě sjednání výslovné povinnosti hradit Poplatek za uzavření smlouvy a informace o jeho výši, ale pouze v podobě informace o „Výši úvěru“, která podle doplňujícího vysvětlení v závorce „(pořiz.cena-přímá platba+poplatek za sjednání sml.)“ zahrnuje Poplatek za uzavření smlouvy. Navrhovatel současně najde informaci o Poplatku za uzavření smlouvy v Obchodních podmínkách, avšak pouze v sekci „Pojmosloví“, která v praxi zpravidla obsahuje pouze definice a vysvětlení pojmů.

Konkrétní výše Poplatku za uzavření smlouvy není ve smluvní dokumentaci sjednána standardním způsobem, tj. prostým uvedením konkrétního čísla odpovídajícího výši Poplatku za uzavření smlouvy, jako tomu je např. ohledně výše měsíční splátky, nebo dokonce i informace o výši přímé platby, které není z hlediska Smlouvy o úvěru nijak relevantní (neboť se nejedná o přímou platbu na spotřebitelský úvěr, ale o přímou platbu na zaplacení kupní ceny). V případě, že by se Navrhovatel chtěl výši Poplatku za uzavření smlouvy dozvědět, musel by ji sám aktivně doložit.

Takový postup však odporuje požadavku zákona o spotřebitelském úvěru, který s účinností od 25. 2. 2013 (novela zákona č. č. 43/2013 Sb.) ukládá v § 6 odst. 1 Instituci další povinnost, a to uvádět ve Smlouvě o úvěru veškeré údaje a informace jasným, výstižným a zřetelným způsobem.

Tvrdí-li Instituce, že účelem úvěru byla od počátku nejen úhrada automobilu jako předmětu financování, ale rovněž úhrada Poplatku za uzavření smlouvy jako částky náležející Prodávajícímu (*poznámka finančního arbitra – slovy Instituce jako částky, kterou lze „podřadit pod nákup předmětu financování“, bez jejíhož vynaložení by nedošlo k uzavření kupní smlouvy*), kterou Navrhovatel měl uhradit Prodávajícímu prostřednictvím Instituce, pak bylo na místě, aby tuto povinnost formulovala. Obchodní podmínky v některých svých částech upravují práva a povinnosti Instituce nebo Navrhovatele, která jsou vázána na nějaký úkon Prodávajícího (viz například článek III. písm. A odst. 4 a 6 a článek VI. odst. 2 Obchodních podmínek). Instituci proto nic nebránilo upravit takto výslovně i účel úvěru v případě, že byl takový již od počátku smluvního vztahu, nikoli konstruovaný až pro účely řízení před finančním arbitrem.

Instituce oproti svému tvrzení v námitkovém řízení stanovila účel čerpaného úvěru výslovně v článku III. písm. A) odst. 4 Obchodních podmínek jinak, když Navrhovateli v tomto ujednání sdělila, že *„[ú]věr poskytovaný klientovi Smlouvou je určen výhradně na nákup předmětu financování vybraného a určeného klientem a specifikovaného ve Smlouvě s tím, že předmětem financování je pro účely této smlouvy vždy automobil (není-li ve Smlouvě výslovně ujednáno jinak); použití úvěru je tak přísně účelově vázáno“*. V sekci „Pojmosloví“ pak u Poplatku za poskytnutí úvěru uvedla, že *„je součástí výše úvěru a jedná se o administrativní poplatek společnosti (rozuměj Instituce podle zavedených zkratk ze záhlaví Obchodních podmínek, nikoli Prodávajícího) za sjednání/uzavření Smlouvy“*.

V této situaci je proto pochopitelné, že Navrhovatel i přesto, že si nechtěl brát úvěr na Poplatek za uzavření smlouvy, Smlouvu o úvěru uzavřel. Pro posouzení sporu však není rozhodující, zda text uzavřené Smlouvy o úvěru odpovídá v současné době tvrzené vůli smluvních stran; podstata sporu tkví ve správnosti výpočtu RPSN a s ním souvisejícím uvedením správné hodnoty RPSN ve Smlouvě o úvěru, resp. v posouzení, zda Poplatek za uzavření smlouvy představuje náklad vynaložený Navrhovatelem na Smlouvu o úvěru, a jeho zohlednění (Poplatku za uzavření smlouvy) v údaji o celkové částce splatné spotřebitelem, a následná aplikace zákonem předvídané sankce.

Z textu kupní smlouvy, kterou Navrhovatel uzavřel s Prodávajícím a ve které není o Poplatku za uzavření smlouvy ani ekvivalentní částce žádné zmínky, natož aby představovalo vynaložení této částky nutnou podmínku pro uzavření kupní smlouvy, nelze dovodit, že by snad bylo vůli Navrhovatele zaplatit Poplatek za uzavření smlouvy Prodávajícímu jako jeho provizi, příp. součást kupní ceny, z titulu uzavření kupní smlouvy. Navrhovatel se vůči Prodávajícímu v kupní smlouvě nezavázal k úhradě Poplatku za uzavření smlouvy, příp. částky jemu odpovídající, naopak zavázal se pouze k úhradě kupní ceny předmětu financování.

Nic takového však nevyplývá ani ze Smlouvy o úvěru a Obchodních podmínek. Naopak, z jejich textu lze dovodit, že se Navrhovatel zavázal k úhradě Poplatku za uzavření smlouvy přímo Instituci za její „služby“ spočívající v administraci úvěru.

Ani Instituci citované ustanovení článku III. písm. A) odst. 1 Obchodních podmínek, ani příp. prokázání skutečnosti, že Instituce převedla peněžní prostředky odpovídající výši Poplatku za uzavření smlouvy Prodávajícímu, aniž by si je ponechala, nemohou na tomto závěru nic změnit, když Je tak čistě věcí Instituce, jak s Poplatkem za uzavření smlouvy naložila a pro posouzení sporu je irelevantní, zda si ho ponechala nebo ho předala Prodávajícímu na základě případného smluvního ujednání mezi Institucí a Prodávajícím. Prokázání skutečnosti, že Instituce předala peněžní prostředky odpovídající Poplatku za uzavření smlouvy Prodávajícímu, pak jediné podporuje závěr

finančního arbitra, že Poplatek za uzavření smlouvy představoval náklad, který Navrhovatel v souvislosti s uzavřením Smlouvy o úvěru musel zaplatit a zaplatil.

I pokud by však měl Poplatek za uzavření smlouvy fakticky představovat provizi Prodávajícího za zprostředkování úvěru, nemění to nic na jeho povaze nutně vynaloženého nákladu Navrhovatelem v souvislosti s čerpáním úvěru (*poznámka finančního arbitra – z výše uvedeného vyplývá, že Poplatek za uzavření smlouvy není nákladem spojeným s uzavřením kupní smlouvy, kde o něm ostatně ani není žádná zmínka, ale výlučně nákladem spojeným s uzavřením Smlouvy o úvěru, přičemž Navrhovatel musel Poplatek za uzavření smlouvy zaplatit za každých okolností, neboť byl podle Smlouvy o úvěru nutnou podmínkou čerpání úvěru, tuto skutečnost ani Instituce nerozporuje*), který musí být zahrnut do sumy celkových nákladů spotřebitelského úvěru pro spotřebitele [viz ustanovení § 3 písm. e) zákona o spotřebitelském úvěru].

Navrhovatel uhradil Poplatek za uzavření smlouvy Instituci v den uzavření Smlouvy o úvěru, když finanční arbitr po provedeném dokazování v řízení před vydáním nálezu dovodil, že splatnost Poplatku za uzavření smlouvy nastala ihned po podpisu Smlouvy o úvěru a že Poplatek za uzavření smlouvy byl Navrhovatelem uhrazen prostřednictvím zápočtu oproti odpovídající části nevyplacené jistiny. Instituce úhradu Poplatku za uzavření smlouvy právě popsáním způsobem v námitkách potvrdila tím, když prokazovala, že Poplatek za uzavření smlouvy po jeho úhradě Navrhovatelem poukázala bankovním převodem Prodávajícímu.

7.2 Hodnota RPSN a její výpočet

Finanční arbitr odmítá námitku přepjatého formalismu, který Instituce dovozuje z vyčerpávajícího odůvodnění správného výpočtu RPSN a následků spojených s nesprávnou výší RPSN (aplikace sankce podle ustanovení § 8 písm. b) zákona o spotřebitelském úvěru). Finanční arbitr si je vědom složitosti problematiky RPSN a toho, jak snadné je význam tohoto ukazatele, jeho právní zakotvení a postup při jeho výpočtu relativizovat.

Právě proto finanční arbitr v nálezu podrobně popsal, co rozumí ukazatelem RPSN, jaká je jeho zákonná definice a zákonem stanovený vzorec jeho výpočtu včetně odůvodnění veškerých veličin, které do tohoto výpočtu vstupují. Stejně tak finanční arbitr připomněl význam ukazatele RPSN a jeho tradici v českém právním prostředí. Tím finanční arbitr dostal Instituci vyzvané povinnosti vykládat nejen text zákona (rozuměj definici RPSN a výpočet), ale zohlednit rovněž účel a smysl právní úpravy, včetně jejího historického zakotvení a kontextu místního působení (srovnatelnost nákladovosti úvěru, ochrana spotřebitele rezonující v řádném informování spotřebitele o tom, kolik za úvěr skutečně zaplatí, zajištění obdobné míry ochrany spotřebitele ve všech členských státech Evropské unie).

Protože zákon o spotřebitelském úvěru požaduje, aby ve smlouvě, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr, byla vedle RPSN uvedena rovněž „celková částka splatná spotřebitelem“, a že RPSN zrcadlí procentuální část „celkových nákladů spotřebitelského úvěru“, vyjádřil se finanční arbitr podrobněji i k těmto údajům.

Jak finanční arbitr konstatoval, pro posouzení sporu je klíčové zjistit, zda Instituce uvedla ve Smlouvě o úvěru RPSN ve správné výši a správně údaj o celkové částce splatné spotřebitelem.

Finanční arbitr odmítá, že by byla zákonem stanovená povinnost uvést v úvěrové smlouvě údaj o RPSN, resp. o celkové částce splatné spotřebitelem, splněna uvedením jakéhokoli čísla, bez ohledu na to, zda bylo číslo uvedeno správně či nikoli. Pakliže by nezáleželo na správnosti uvedeného údaje, postrádala by zákonná úprava zcela smysl, neboť každý věřitel by si ve smlouvě mohl uvádět libovolné číslo, případně čísel několik, a význam RPSN jako srovnávacího ukazatele by tak byl zcela popřen.

V nálezu finanční arbitr odkázal na rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 25. 6. 2013, sp. zn. 8 A 212/2010, tento závěr však potvrzuje rovněž Institucí v námitkách citovaný rozsudek Okresního soudu v Českých Budějovicích (*poznámka finančního arbitra – tuto pasáž Instituce v námitkách zřejmě záměrně necitovala*). Okresní soud v Českých Budějovicích v tomto rozsudku konstatoval, že „*se neztotožňuje s názorem žalobkyně (rozuměj Instituce), že k porušení informační povinnosti ve vztahu k tomuto údaji (rozuměj RPSN) dojde pouze tehdy, pokud takový údaj ve smlouvě zcela chybí... informační povinnost ve vztahu k RPSN je možné řádně splnit pouze tehdy, pokud je údaj o RPSN uveden správně*“. Stejně tak se vyslovil Nejvyšší soud České republiky v Institucí zcela opomíjeném rozsudku ze dne 12. 7. 2016, sp. zn. 32 Cdo 4838/2015: „*Nelze pochybovat o tom, že informační povinnost stanovenou v § 6 odst. 1 zákona č. 145/2010 Sb. a konkretizovanou v příloze č. 3 k tomuto zákonu věřitel splní pouze úplným a správným uvedením všech údajů vyžadovaných zákonem. Jedině v takovém případě bude naplněn shora uvedený účel právní úpravy, kterým je včasné a úplné informování spotřebitele jako nezbytný předpoklad pro to, aby spotřebitel mohl činit kvalifikovaná rozhodnutí a byl schopen správně posoudit, zda nabídka odpovídá jeho potřebám a aktuální finanční situaci.*“

Finanční arbitr v nálezu velmi podrobně popsal způsob správného výpočtu RPSN, když tento výpočet v nálezu rovněž provedl a ověřil správnost zvoleného postupu, resp. vadný postup Instituce, na konkrétních modelových příkladech. Právě z názorných příkladů je zřejmé, proč nemůže obstát postup Instituce, neboť ten zcela ignoruje existenci Poplatku za uzavření smlouvy a povinnost Navrhovatele ze Smlouvy o úvěru jej uhradit. Instituce však zároveň nepopírá, že by Navrhovatel tuto povinnost neměl, pouze polemizuje nad tím, kdo je skutečným příjemcem tohoto poplatku, jaký byl jeho způsob úhrady a kdo v jaké fázi smluvního vztahu disponoval odpovídajícími peněžními prostředky.

Výpočet prezentovaný finančním arbitrem zohledňuje jak existenci Poplatku za uzavření smlouvy, tak jeho výši. Naopak, výpočty prováděné Institucí dávají za výsledek vždy stejné číslo, bez ohledu na to, zda byl klient Instituce nějaký poplatek za sjednání smlouvy povinen hradit či nikoli a v případě, že ano, tak bez ohledu na výši tohoto poplatku. Finanční arbitr je toho názoru, že z těchto skutkových zjištění je zřejmé, že výpočet Instituce není správný, neboť výrazně zkresluje výslednou hodnotu údaje o RPSN a tím eliminuje nejen jeho vypovídací hodnotu, ale i srovnatelnost jednotlivých produktů. Je navíc evidentní, že RPSN, která vychází za využití výpočtu Instituce vždy nižší, než jaká má být ve skutečnosti, na první pohled zvýhodňuje produkt Instituce ve srovnání s jinými produkty.

Ačkoli finanční arbitr popsal zjištěný skutkový stav podrobně již v nálezu, pro připomenutí zde shrnuje, že Navrhovatel potřeboval úvěr na úhradu kupní ceny předmětu financování ve výši 164.187,- Kč. Za poskytnutí tohoto úvěru byl podle Smlouvy o úvěru povinen uhradit Poplatek za uzavření smlouvy ve výši 57.465,- Kč jako nutně vynaložený náklad. Jelikož Navrhovatel nehradil Poplatek za uzavření smlouvy z vlastních zdrojů, Instituce mu na zaplacení tohoto poplatku „půjčila“ a navýšila tak Navrhovateli jistinu úvěru na 221.652,- Kč (kupní cena předmětu financování + Poplatek za uzavření smlouvy). Navrhovatel jednotlivými splátkami hradil navýšenou jistinu ve výši 221.652,- Kč a sjednaný úrok, současně však v okamžiku uzavření Smlouvy o úvěru Instituci uhradil rovněž Poplatek za uzavření smlouvy.

Z uvedených zjištění vyplývá, že celková výše spotřebitelského úvěru činila 221.652,- Kč, když část Navrhovatel čerpal na úhradu kupní ceny předmětu financování a část využil na úhradu Poplatku za uzavření smlouvy, který nezaplatil z vlastních zdrojů. Celkové náklady spotřebitelského úvěru pro spotřebitele pak činily nejen částku sjednaných úroků, ale i nutně vynaloženého poplatku, tj. 207.333,- Kč. Celková částka splatná spotřebitelem se rovná součtu celkové výše spotřebitelského úvěru a celkových nákladů, tedy z jiného úhlu pohledu

v posuzovaném případě odpovídá součtu všech jednotlivých splátek a Poplatku za uzavření smlouvy, a činí 428.985,- Kč.

Po provedení výpočtu s uvedenými čísly vychází jediná správná výše RPSN v hodnotě 46 %, nikoli 25 %, jak ve Smlouvě o úvěru prezentovala Instituce. Stejně tak údaj o celkové částce splatné spotřebitelem má být správně 428.985,- Kč, nikoli 371.520,- Kč (jako pouhý součet všech splátek), jak uvedla Instituce ve Smlouvě o úvěru.

K Instituci citovanému rozsudku Okresního soudu v Českých Budějovicích finanční arbitr dodává, že tento soud sice v rozsudku uvedl, že provedl kontrolní přepočtení RPSN, avšak sám přiznal, že ho provedl pouze „v kalkulátoru“, nijak tedy neosvětlil konkrétní početní postup a dosazování Poplatku za uzavření smlouvy do zákonem stanoveného vzorce (viz Přílohu č. 5 k zákonu o spotřebitelském úvěru). Soud konstatoval, že „*[[finanční arbitr při výpočtu hodnoty RPSN nezahrnuje částku představující poplatek za sjednání smlouvy do celkové výše spotřebitelského úvěru, přestože tuto částku spotřebitel v pravidelných splátkách platí*“.

V případě, že by se Okresní soud v Českých Budějovicích detailně seznámil s odůvodněním přezkoumávaného nálezu finančního arbitra, zjistil by, že jeho (soudu) tvrzení nemůže být pravdivé. Finanční arbitr v přezkoumávaném nálezu, stejně jako v nálezu napadeném Institucí v tomto řízení, zohlednil úvěr na Poplatek za uzavření smlouvy jako součást celkové výše spotřebitelského úvěru, neboť o něj byl úvěr navýšen a Navrhovatel splácí takto navýšenou jistinu úvěru, ale současně zaplacení Poplatku za uzavření smlouvy jako nutně vynaložený náklad na tento úvěr, neboť bez jeho zaplacení na začátku smluvního vztahu by Instituce Navrhovateli úvěr neposkytla. Jestliže obchodní model Instituce předpokládá, že Navrhovatel hradí Poplatek za uzavření smlouvy dvakrát, jednou na začátku jako nutnou podmínku pro poskytnutí úvěru a jednou v rámci splátek jistiny úvěru navýšené právě o Poplatek za uzavření smlouvy, musí se tato skutečnost nutně projevit ve výši RPSN.

Jádro nepochopení zkoumané problematiky soudem spočívá v tom, že soud opomíjí, resp. mylně interpretuje skutečnost, že část úvěru odpovídající Poplatku za uzavření smlouvy Instituce nevyplatí spotřebiteli v hotovosti, ale tak, že ji poukáže přímo na účet prodejce. Soud pak nesprávně dospívá k závěru, že spotřebitel tento poplatek neplatil, když na jeho úhradu nepoužil hotovost, ale úvěr.

I proto soud chybně v rozsudku Okresního soudu v Českých Budějovicích zhodnotil, že rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie ze dne 21. 4. 2016, ve věci C-377/14, Ernst Georg Radlinger a Helena Radlingerová v. FINWAY a. s., je skutkově odlišné od zkoumaného sporu. Soudní dvůr Evropské unie se v tomto rozhodnutí zabýval správným postupem při výpočtu RPSN v souladu se směrnicí 2008/48/ES a potvrdil závěry finančního arbitra v tom smyslu, že je třeba při výpočtu RPSN důsledně rozlišovat mezi celkovou výší spotřebitelského úvěru a celkovými náklady spotřebitelského úvěru pro spotřebitele a že nesprávným dosazováním a zaměňováním různých částek může docházet k podhodnocení RPSN.

Ani po opětovném prozkoumání věci v námitkovém řízení finanční arbitr neshledal důvody pro to, aby musel jakkoli měnit svůj závěr o chybném výpočtu RPSN, jeho nesprávném uvedení ve Smlouvě o úvěru a nesprávném uvedení celkové částky splatné spotřebitelem.

K námitkám Instituce ohledně provedení dokazování znaleckými posudky finanční arbitr předně zdůrazňuje, že pomocí důkazních prostředků se zjišťuje skutkový stav. Případné závěry znalce o tom, zda byla RPSN ve Smlouvě o úvěru počítána v souladu se zákonem o spotřebitelském úvěru či nikoli, jsou proto irelevantní, neboť právní posouzení věci je čistě věcí soudu, v posuzovaném případě finančního arbitra.

„Znalci se ve správním nebo soudním řízení přibírají k tomu, aby jednak pozorovali skutečnosti, jejichž poznání předpokládá zvláštní odborné znalosti, jednak z takovýchto pozorování vyvozovali znalecké úsudky (posudky). Znalci se však nepřibírají, aby sdělovali úřadu nebo soudu své názory a úsudky o otázkách rázu právního nebo o otázkách, k jejichž správnému porozumění a řešení není zapotřebí odborných vědomostí nebo znalostí, nýbrž stačí, s ohledem na povahu okolností případu, běžná soudcovská zkušenost a znalost. Ve správním řízení vedle toho platí, že se znalec nepřibírá též tehdy, pokud správní orgán disponuje potřebnými odbornými znalostmi či si může opatřit odborné posouzení předmětných skutečností ze strany jiného správního orgánu (srov. § 56 správního řádu z roku 2004).“ (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 12. 5. 2010, sp. zn. 1 Afs 71/2009)

Instituce předložením znaleckých posudků chtěla ukázat, jaká má být hodnota RPSN po dosažení jednotlivých veličin do zákonem stanoveného vzorce.

Finanční arbitr je v souladu se zásadou volného hodnocení důkazů (srov. ustanovení § 12 odst. 3 zákona o finančním arbitroví) posuzoval jako kterékoli jiné listinné důkazy předložené účastníky řízení, neboť se nejednalo o znalecké posudky vyžádané finančním arbitrem (*poznámka finančního arbitra – Instituce se odvolává na ustanovení § 127a zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský soudní řád“), který se však na řízení před finančním arbitrem nepoužije ani podpůrně*), a to jednotlivě i ve vzájemné souvislosti. I kdyby se však jednalo o důkazní prostředek vyžádaný finančním arbitrem, zákon o finančním arbitroví ani správní řád nepřiznává znaleckým posudkům vyšší důkazní sílu než jiným důkazním prostředkům, tyto proto rovněž podléhají volnému hodnocení důkazů.

Finanční arbitr pak v nálezu popsal, jakými nedostatky podle jeho názoru podklady označené Institucí souhrnně „znalecké posudky“ jako listinné důkazy trpí, tedy z jakého důvodu nejsou tyto důkazy způsobilé prokázat skutečný stav věci. Zároveň finanční arbitr názorně demonstroval (viz bod 8.8 nálezu), jaké zavádějící výsledky přináší nesprávný postup při výpočtu RPSN, tedy z jakého důvodu sám provedl výpočet způsobem popsaným v nálezu a proč není možné postupovat způsobem popsaným v Institucí předložených podkladech.

Finanční arbitr připomíná, že je schopen provést výpočet RPSN i jej řádně odůvodnit, když sám disponuje potřebnými znalostmi pro tento výpočet. Instituce ostatně v řízení nikdy nerozporovala, že by finanční arbitr nebyl schopen provádět matematické operace jako je sčítání, odčítání, násobení, dělení, umocňování a odmocňování, když pouze tyto operace jsou zapotřebí pro zdárný výpočet RPSN podle, byť na první pohled složitého, vzorce obsaženého v Příloze č. 5 zákona o spotřebitelském úvěru. Finanční arbitr proto nepotřeboval pro zjištění skutkového stavu věci odborných znalostí žádného znalce.

Navíc, podstata sporu tkví v tom, jaké hodnoty jednotlivých veličin mají být podle zákona o spotřebitelském úvěru do vzorce zahrnuty. Odpověď na tuto otázku však přináší výklad jednotlivých ustanovení zákona o spotřebitelském úvěru, jedná se tedy o právní posouzení věci. Závěry učiněné v předložených znaleckých posudcích jako listinných důkazech proto nejsou pro řešení této otázky relevantní.

7.3 Sankce podle § 8 písm. b) zákona o spotřebitelském úvěru

Jak odůvodnil finanční arbitr již v nálezu, v případě, že Smlouva o úvěru neobsahuje všechny údaje ve smyslu ustanovení § 6 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru ve spojení s Přílohou č. 3 k tomuto zákonu a Navrhovatel zároveň uplatnil u Instituce porušení této povinnosti, nastupuje sankce ze zákona a výrok finančního arbitra o této skutečnosti představuje pouze její deklarování.

Zákon o spotřebitelském úvěru v Příloze č. 3 vyjmenovává údaje a informace různého významu a s různým vztahem ke smluvnímu vztahu, když směřuje údaje, které jsou stavebními kameny úvěrového vztahu (identifikace věřitele a dlužníka, výše úvěru, sjednané úroky) a náležitostmi určujícími fungování úvěrového vztahu, resp. vztahující se ke konkrétnímu úvěrovému vztahu (zejména doba trvání úvěrového vztahu, výše a splatnost jednotlivých splátek, náklady související s úvěrem, celková částka splatná spotřebitelem, RPSN) s informacemi o právech spotřebitele, která vyplývají přímo ze zákona o spotřebitelském úvěru obecně pro jakýkoli spotřebitelský úvěr podle tohoto zákona (například právo odstoupit od smlouvy o úvěru, právo úvěr předčasně splatit), a dalšími informacemi (jakými jsou například informace o možnosti řešit spor prostřednictvím finančního arbitra či možnost obrátit se na orgán dohledu, když pravomoc a působnost finančního arbitra a orgánu dohledu je vymezena nejen zákonem o spotřebitelském úvěru, ale i dalšími zvláštními zákony). Ač mají tyto údaje různou právní povahu, nelze některý z nich považovat za méně důležitý než jiný. Zákonodárce tím, jak text ustanovení § 6 odst. 1 ve spojení s Přílohou č. 3 a § 8 písm. b) zákona o spotřebitelském úvěru formuloval, postavil veškeré údaje naroveň.

Některé údaje tak formují smluvní vztah, definují jeho parametry a jsou výsledkem svobodné vůle smluvních stran. Jiné údaje pak nestojí samy o sobě, strany se na nich ani nemohou dohodnout, když jsou vždy výsledkem výpočtu provedeného s jinými údaji, například těmi, na kterých se strany dohodly a na jejichž základě by měly plnit, vedle RPSN se tak jedná zejména o údaj o výši splátky, který je odvislý vždy minimálně od sjednané výše výpůjční úrokové sazby, doby trvání úvěru a frekvence splácení.

Další údaje představují informace o právech a povinnostech smluvních stran, která plynou z právních předpisů, strany je nemohou nijak omezit, případně mohou pouze konkretizovat, jak by mělo být to které právo uplatněno, jak by měla být povinnost splněna apod. Neuvedení informace o určitém právu spotřebitele tohoto práva nezabavuje, současně však platí, že v případě smluvních ujednání, kterými by se strany odchýlily od příslušných ustanovení dotčených zákonů v neprospěch spotřebitele, například tím, že by některé právo zachovaly, ale omezily, byla by tato ujednání neplatná (srov. ustanovení § 1812 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, resp. § 55 odst. 1 zákona č. 40/1964 Sb.).

Ve světle výše uvedeného se někomu může jevit automatické sankcionování porušení povinnosti uvést kterýkoli z údajů vyjmenovaných v odstavci 1 Přílohy č. 3 zákona o spotřebitelském úvěru stejnou sankcí jako nevyvážené a v některých případech i nedůvodné či nepřiměřené (*poznámka finančního arbitra – v případě RPSN však finanční arbitr takovou případnou pochybnost o nedůvodnosti či nepřiměřenosti sankce nesdílí*). Byl to však zákonodárce, který tuto konstrukci zvolil, a finančnímu arbitrovi nezbyvá, než postupovat tak, jak mu ukládá zákon. Tedy neuvažovat o tom, jaké míry a intenzity konkrétní porušení zákona je, aby mohl posoudit, zda vůbec a případně v jaké výši sankci uložit.

Ačkoli z Institucí citovaného rozsudku Okresního soudu v Českých Budějovicích by se dalo dovozovat, že soud může „pečlivě vážít, jak výrazně se nesprávná výše RPSN odchyluje od správné hodnoty, zda nesprávná výše RPSN má vůbec reálný dopad na ostatní ujednání v úvěrové smlouvě a zda nejde o situaci, kdy odlišná výše RPSN je způsobena tím, že věřitel pro výpočet hodnoty RPSN použil jedno řešení z více možných, které splňuje předpoklady stanovené právním předpisem“, a teprve pak se rozhodnout, zda sankci aplikuje či nikoli, Nejvyšší soud takový přístup ve vztahu k ukazateli RPSN razantně odmítl.

„[U]vede-li proto věřitel některý ze zákonem vyžadovaných údajů nesprávně, ať už tak učiní z jakéhokoliv důvodu (např. omylem, v důsledku početní chyby apod.), nesplní povinnost stanovenou v § 6 odst. 1 zákona č. 145/2010 Sb. a konkretizovanou v příloze č. 3 k tomuto zákonu. Takové pochybení, uplatní-li jej spotřebitel u věřitele, zákon striktně sankcionuje tím, že pokládá

spotřebitelský úvěr od počátku za úročený ve výši diskontní sazby platné v době uzavření smlouvy uveřejněné Českou národní bankou a ujednání o jiných platbách na spotřebitelský úvěr jsou neplatná [§ 8 písm. b) zákona č. 145/2010 Sb.]. Pouze ve výjimečných případech, ve kterých chybné uvedení zákonem vyžadovaných údajů zcela zjevně nemůže ohrozit naplnění shora popsání účelu právní úpravy, lze uvažovat o tom, že zákonem stanovená sankce se neuplatní. Bude tomu tak například tehdy, nemohl-li chybně uvedený údaj nijak ovlivnit rozhodnutí spotřebitele uzavřít s věřitelem smlouvu o spotřebitelském úvěru.

Jedním z údajů, které musí podle § 6 odst. 1 zákona č. 145/2010 Sb. a přílohy č. 3 k tomuto zákonu pod sankcí uvedenou v § 8 téhož zákona smlouva o úvěru obsahovat, je roční procentní sazba nákladů na spotřebitelský úvěr. I tento údaj musí být ve smlouvě o úvěru uveden ve správné výši. Nelze tak přisvědčit závěru odvolacího soudu, podle kterého sankce stanovená v § 8 zákona o spotřebitelském úvěru nenastane, je-li výše RPSN uvedena ve smlouvě chybně v neprospěch spotřebitele. Nezabýval-li se odvolací soud v důsledku tohoto mylného závěru tím, zda RPSN uvedená ve smlouvě o úvěru byla žalobkyní vypočtena v souladu s § 10 zákona č. 145/2010 Sb. a s přílohou č. 5 k tomuto zákonu, je jeho právní posouzení věci neúplné, a tudíž nesprávné.“ (srov. již citovaný rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 7. 2016, sp. zn. 32 Cdo 4838/2015)

V projednávaném případě navíc Instituce ve Smlouvě o úvěru chybně uvedla vedle RPSN rovněž celkovou částku splatnou spotřebitelem. Instituce tedy porušila svou zákonnou povinnost hned dvakrát, když neuvedla správně dva údaje požadované v písm. f) odstavce 1) Přílohy č. 3 k zákonu o spotřebitelském úvěru. Proto i kdyby Nejvyšší soud výslovně nepotvrdil, že RPSN je takový údaj, který musí být v úvěrové smlouvě uveden správně za každých okolností, nebylo by možné považovat tento případ za výjimečnou situaci, kdy „chybné uvedení zákonem vyžadovaných údajů zcela zjevně nemůže ohrozit naplnění shora popsání účelu právní úpravy“, ve které lze uvažovat o tom, že se sankce neuplatní.

Údaj o RPSN se jeví o to důležitější v situaci, která nastala i v posuzovaném případě, tedy že odměna věřitele je vícesložková (vedle pravidelně hrazeného úroku rovněž jednorázový okamžitě splatný Poplatek za uzavření smlouvy). V případě, že je ukazatel RPSN správně vypočten a ve smluvní dokumentaci uveden, spotřebitel na první pohled uvidí skutečnou „cenu“ tohoto produktu na rozdíl od úvěru bez poplatku za uzavření smlouvy, díky převedení této „ceny“ na společný základ, když navíc poplatek nebyl ve smlouvě uveden řádným způsobem.

Finanční arbitr uzavírá, že hypotéza pro aplikaci sankce obsažené v ustanovení § 8 písm. b) zákona o spotřebitelském úvěru, tedy porušení povinnosti uložené Instituci v ustanovení § 6 odst. 1 ve spojení s Přílohou č. 3, tj. uvést ve Smlouvě o úvěru ve správné výši mimo jiné ukazatel RPSN a celkovou částku splatnou spotřebitelem, byla naplněna. Finanční arbitr porušení povinnosti Instituci podložil podrobným a řádně odůvodněným přepočtem RPSN, jak vyžaduje od soudů Nejvyšší soud, stejně jako vysvětlil, proč musí celková částka splatná spotřebitelem obsahovat nejen součet všech pravidelných měsíčních splátek, ale i Poplatek za uzavření smlouvy. Finanční arbitr proto tím, že rozhodl nálezem tak, jak rozhodl, postupoval v souladu se zákonem.

K námitce Instituce ohledně šikanózního jednání Navrhovatele, resp. jeho rozporu s dobrými mravy, finanční arbitr připomíná, že Navrhovatel v tomto případě jen uplatňuje své právo předvídané zákonem. K tomu například Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 19. 2. 2013, sp. zn. 21 Cdo 4173/2011:

„Objektivní právo předpokládá, že výkon subjektivního práva směřuje k uskutečnění cíle sledovaného právní normou. Z logiky věci, dané vzájemně opačným postavením zúčastněných stran, vyplývá, že výkon subjektivního práva (vynucení splnění subjektivní povinnosti) může mít někdy za následek újmu na straně povinného subjektu, což by bylo možné vnímat jako rozpor s obecně přijímaným právním pravidlem, že každý se má chovat tak, aby nerušil práva jiného. Protože však

výkon práva vylučuje protiprávnost, protože stejný stav nemůže být současně stavem právním i právu se přičícím, je třeba, vycházející ze zásady neminem laedit, qui iure sui utitur, chování, které směřuje k zákonem předpokládanému výsledku, považovat za dovolené i tehdy, je-li jeho (eventuelním) vedlejším následkem vznik majetkové, popř. nemajetkové újmy na straně dalšího účastníka právního vztahu. Jestliže však jednající sice koná v mezích svého práva, ale prostřednictvím realizace chování jinak právem dovoleného sleduje poškození druhého účastníka právního vztahu, jedná se sice o výkon práva, ale o výkon práva závadný, kdy jednání a jeho výsledek se snad zcela shodují s výsledkem, který mělo právo na zřeteli, ale kdy jednání bylo učiněno nikoliv za účelem dosažení výsledků, k jejichž docílení byla jednajícím propůjčena ochrana, nýbrž aby bylo dosaženo výsledků jiných, které jsou jinak považovány za nevíтанý vedlejší následek tohoto jednání. Takový výkon práva, i když je se zákonem formálně v souladu, je ve skutečnosti výkonem práva jen zdánlivým; účelem zde není vykonat právo, ale poškodit jiného, neboť jednající v rozporu s ustálenými dobrými mravy je přímo veden úmyslem způsobit jinému účastníku újmu, zatímco dosažení vlastního smyslu a účelu sledovaného právní normou zůstává pro něho vedlejší a je z hlediska jednajícího bez významu. Za výkon práva v rozporu s dobrými mravy ve smyslu ustanovení § 14 odst. 1 zák. práce tedy lze považovat pouze takové jednání, jehož cílem není dosažení účelu a smyslu sledovaného právní normou, nýbrž které je v rozporu s ustálenými dobrými mravy vedeno přímým úmyslem způsobit jinému účastníku újmu (srov. například právní názor vyjádřený v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2000 sp. zn. 21 Cdo 992/99, který byl uveřejněn pod č. 126 v časopise Soudní judikatura, roč. 2000)“.

Finanční arbitr je toho názoru, že spotřebitel tím, že uplatní u delikventního věřitele porušení jeho zákonných povinností a požaduje aplikaci sankce, jedná s cílem sledovaným zákonem o spotřebitelském úvěru. Účelem této právní úpravy je, jak finanční arbitr konstatoval již v nálezu, nejen sankcionování za konkrétní porušení zákona, ale především prevence a odrazení od (dalšího) porušování zákona do budoucna například prostřednictvím uvědomění si pochybení věřitelem a nápravy závadného jednání. Ze skutečnosti, že spotřebitel získává z této sankce pro sebe prospěch, však nelze automaticky dovodit, že by jednal s přímým úmyslem způsobit konkrétnímu věřiteli, se kterým je ve smluvním vztahu a kterému dále splácí čerpaný úvěr, újmu.

Důvody pro odklon od správní praxe České obchodní inspekce jako orgánu dohledu podle § 19 zákona o spotřebitelském úvěru, která se výpočtu RPSN věnovala, finanční arbitr podrobně vylíčil v nálezu a nemá důvod na svém přístupu nic měnit.

Finanční arbitr v nálezu rovněž detailně popsal důvody, pro které sankce nemusí být považována za protiústavní, a to pohledem kritéria vhodnosti, potřebnosti a poměřením kolize práva na ochranu spotřebitele, resp. zájmu na jeho řádném informování, a práva na podnikání a ochrany vlastnického práva, když Instituce tvrdí, že uložením sankce je zasaženo do těchto jejích ústavně zaručených práv. Finanční arbitr zároveň konstatoval, že i kdyby nabyl přesvědčení o protiústavnosti sankce obecně, nutno zopakovat, není oprávněn iniciovat konkrétní kontrolu ústavnosti ve smyslu čl. 95 odst. 2 Ústavy a § 64 odst. 3 zákona o Ústavním soudu. Finanční arbitr opakuje, že je správní orgán, spory rozhoduje ve kvazi správním řízení, a jako takový je součástí moci výkonné podle hlavy třetí Ústavy, nikoli moci soudní podle hlavy čtvrté Ústavy.

7.4 K dalším námitkám Instituce

Nad rámec vypořádání vybraných procesních námitek, které finanční arbitr uvedl již výše v textu, finanční arbitr doplňuje, že Institucí namítané zveřejnění informací pro spotřebitele, jak mají postupovat v případě, že se cítí dotčeni špatným výpočtem RPSN ve své úvěrové smlouvě, nemá žádnou relevanci pro posouzení sporu. Instituce se snaží dovodit zaujatost finančního arbitra a zpochybňuje jeho nestrannost.

Finanční arbitr je specifickým orgánem mimosoudního řešení sporů, který má přímo povinnost ze zákona poskytnout navrhovatelům pomoc a o této možnosti je rovněž informovat, když ustanovení § 21 odst. 3 zákona o finančním arbitrovi zní: „*Arbitr poskytuje navrhovatelům na jejich žádost pomoc v souvislosti se zahájením řízení, zejména při sepsání, podání nebo doplnění návrhu, a kdykoli v průběhu řízení. O možnosti poskytování této pomoci a o postupu navrhovatelů v řízení podle tohoto zákona arbitr vhodným způsobem informuje veřejnost.*“

Zákonodárce v citovaném ustanovení zákona o finančním arbitrovi vyslovil, že pomoc finančního arbitra se nemůže omezovat pouze na sepsání, podání nebo doplnění návrhu v doslovném slova smyslu, nýbrž na jakoukoli pomoc nejen „*v souvislosti se zahájením řízení*“, ale i „*kdykoli v průběhu řízení*“. Tento závěr potvrzuje užití slova „*zejména*“, které znamená demonstrativnost tohoto výčtu a současně připouští, že navrhovatel může potřebovat i jinou pomoc, kterou však zákonodárce výslovně nespécifikoval.

Finanční arbitr odmítá, že by tato jeho povinnost poskytnout pomoc měla vliv na jeho nestrannost, ke které je vázán zákonem. Finanční arbitr je rovněž vázán povinností vydat zákonné rozhodnutí, proto z povahy věci nemůže poskytovat navrhovatelům pomoc, která by přesahovala tuto povinnost a která by vedla k vydání nezákonného rozhodnutí ve prospěch navrhovatele.

Finanční arbitr musí odmítnout i námitku Instituce, že v posuzované věci rozhoduje osoba, která sama byla původcem této sankce (*poznámka finančního arbitra – stávající zástupce finančního arbitra Mgr. Lukáš Vacek působil v letech 2004 až 2013 na Ministerstvu financí*). Zástupce finančního arbitra nebyl ten, kdo sankci do českého právního řádu zavedl, jak vyplývá z legislativního procesu předcházejícího přijetí zákona o spotřebitelském úvěru.

Nadto, zástupce finančního arbitra není oprávněn rozhodovat spory, pokud finanční arbitr není nepřítomen nebo ho touto činností nepověří (srov. ustanovení § 4 odst. 3 zákona o finančním arbitrovi: „*Zástupce arbitra zastupuje v době nepřítomnosti arbitra v plném rozsahu jeho pravomoci a odpovědnosti. Arbitr může zástupce arbitra trvale pověřit výkonem části své rozhodovací pravomoci.*“). Finanční arbitr svého zástupce dosud nepověřil výkonem části své rozhodovací pravomoci v žádné oblasti a v době, kdy v posuzované věci rozhodl nálezem, byl finanční arbitr přítomen a ve věci rozhodl sám osobně, což dokládá jeho zaručený elektronický podpis napadeného nálezu ve smyslu ustanovení § 2 písm. b) zákona č. 227/2000 Sb., o elektronickém podpisu a o změně některých dalších zákonů, účinného v době vydání nálezu.

Finanční arbitr připouští, že o odvolání Instituce proti usnesení o koncentraci řízení nijak nerozhodl. Finanční arbitr však i přes toto usnesení připustil další podklady od účastníků řízení, i se s nimi v napadeném nálezu vypořádal. Z uvedeného plyne, že Instituce nebyla žádným způsobem zkrácena na svém právu se v průběhu řízení až do vydání rozhodnutí ve věci vyjadřovat. Z obsahu usnesení o koncentraci řízení i z odůvodnění nálezu je pak zřejmé, že skutečnost, jakým způsobem by finanční arbitr nakonec o odvolání Instituce rozhodl, neměla na posouzení merita věci žádný vliv, nejedná se proto o pochybení, které by mohlo znamenat nezákonnost napadeného nálezu (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 14. 10. 2005, sp. zn. 6 Ads 57/2004).

Finanční arbitr si je vědom toho, že princip právní jistoty v sobě zahrnuje rovněž požadavek na všechny státní orgány, aby skutkově obdobné věci rozhodovaly obdobně, tedy aby nedocházelo k neodůvodněným odlišnostem v přístupu k věci a jejímu posouzení. Finanční arbitr však v nálezu rovněž s odvoláním na relevantní judikaturu obecných soudů vyložil, že toto pravidlo neplatí a nemůže platit absolutně, když nejenže zavedená praxe může být nezákonná (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 25. 4. 2006, sp. zn. 2 As 7/2005), ale i právní prostředí se neustále vyvíjí.

Pakliže všechny soudy, na jejichž rozhodnutí se Instituce odvolává, výslovně konstatují, že RPSN je pro spotřebitele bez významu, případně takový závěr plyne z jejich odůvodnění, když dovozují, že samo uvedení RPSN v úvěrové smlouvě v nesprávné výši nemůže přivodit aplikaci sankce (*poznámka finančního arbitra – Instituce se na základě tohoto závěru dovolává materiálního posouzení hypotézy ustanovení § 8 písm. b) zákona o spotřebitelském úvěru*), popírají tak smysl a účel tohoto ukazatele, potažmo celého zákona o spotřebitelském úvěru. Jejich přístup navíc výslovně odmítá Nejvyšší soud, jehož rozhodnutí musí soudy nižších stupňů pro jeho závaznost při sjednocování judikatury respektovat, když dovedl, že právě RPSN je takovým údajem, který musí být v úvěrové smlouvě uveden správně, a že v případě porušení této povinnosti nastupuje zákonná sankce striktně bez možnosti uvážení soudu.

Jelikož i finanční arbitr respektuje názory a pokyny vyslovené Nejvyšším soudem, nemohl slepě akceptovat závěry Okresního soudu v Českých Budějovicích (ve věci sp. zn. 17 C 345/2015), byť tento soud přezkoumával náleží finančního arbitra a nahradil jej svým rozhodnutím, když rozsudek Okresního soudu v Českých Budějovicích neodpovídá závěrům vysloveným Nejvyšším soudem. Postup finančního arbitra, který i nadále pečlivě zkoumá a přepočítává RPSN a vyvozuje z porušení zákonné povinnosti zákonem předvídané následky (sankce), nelze proto vnímat jako narušení právní jistoty.

Četné námitky, kterými Instituce brojila proti těm závěrům či konstatováním finančního arbitra, které přímo nesouvisí s předmětem sporu (například polemika Instituce k formě Smlouvy o úvěru, účelu formuláře pro standardní informace o spotřebitelském úvěru, námitky ve vztahu k chybnému uvádění celkové částky splatné spotřebitelem v úvěrové smlouvě napříč finančním trhem, námitky k tvrzenému vadnému zohlednění kontrolního protokolu České obchodní inspekce a rozsáhlá polemika nad závěry finančního arbitra ve vztahu k výkladovému metodickému dokumentu Evropské komise *Guidelines on the application of Directive 2008/48/EC (Consumer Credit Directive) in relation to costs and the Annual Percentage Rate of Charge*, námitky ke srovnání zahraničních právních úprav a nezohlednění zjištění zahraničního orgánu dohledu apod.), finanční arbitr jednotlivě necitoval ani nevypořádával, neboť tyto buď nesouvisely s předmětem sporu, nebo by na jeho právní posouzení vzhledem k výše přijatým závěrům neměly a ani nemohly mít žádný vliv.

Takový postup je plně aprobován, když například Nejvyšší správní soud v rozsudku ze dne 23. 10. 2014, sp. zn. 9 Afs 42/2013, potvrdil, že „[p]ovinnost soudu řádně odůvodnit své rozhodnutí není nutno dle Ústavního soudu pojímat tak široce, že by bylo třeba vždy vyslovit podrobnou odpověď na každý argument účastníka řízení (srov. náleží ze dne 5. 1. 2005, sp. zn. IV. ÚS 201/04, publikovaný jako N 3/36 SbNU 19; náleží ze dne 30. 5. 2006, sp. zn. I. ÚS 116/05, publikovaný jako N 108/41 SbNU 349; či náleží ze dne 22. 9. 2009, sp. zn. III. ÚS 961/09, publikovaný jako N 207/54 SbNU 565)“, když tento závěr platí dokonce i v situaci, kdy se argumenty účastníka řízení k předmětu sporu vztahují.

8 K výroku rozhodnutí

Finanční arbitr neshledal, že by ve věci rozhodl věcně nesprávně z důvodů, jak namítala Instituce, ani že by Nález a řízení, které mu předcházelo, bylo v rozporu s právními předpisy. Finanční arbitr proto námitky Navrhovatele zamítl a Nález potvrdil.

P o u č e n í :

Rozhodnutí o námitkách je podle § 16 odst. 4 zákona o finančním arbitrovi konečné. Podle § 17 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi doručení nález, který již nelze napadnout námitkami, je

v právní moci (v případě, že bylo vydáno rozhodnutí o námitkách, nabývá nález právní moci dnem doručení rozhodnutí o námitkách – pozn. finančního arbitra).

Podle § 244 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský soudní řád“), rozhodl-li správní orgán podle zvláštního zákona o sporu a nabylo-li rozhodnutí správního orgánu právní moci, může být tatáž věc projednána na návrh v občanském soudním řízení. Podle § 247 odst. 1 občanského soudního řádu musí být žaloba podána ve lhůtě dvou měsíců od doručení rozhodnutí správního orgánu.

V Praze dne 25. 10. 2016

otisk úředního razítka

Mgr. Monika Nedelková
finanční arbitr